

Yttrande
2025-05-02

Ärende nr: SLK-2025-00394

Yttrande angående – Remiss från Socialdepartementet - Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)

Yttrandet

Sverigedemokraterna ställer sig positiva till utredningens förslag om införande av administrativa sanktioner inom socialförsäkringssystemet. Vi anser att en ökad tydlighet kring ansvar och konsekvenser för felaktiga uppgifter är nödvändig för att återupprätta rättssäkerheten och förtroendet för våra välfärdssystem. Socialförsäkringen står årligen för stora felaktiga utbetalningar – något som inte är acceptabelt i ett system finansierat av skattebetalare.

Det är inte rimligt att hederliga medborgare ska betala för att systemet missbrukas, oavsett om det handlar om avsiktligt fusk eller vårdslöshet. Därför välkomnar vi ett strikt ansvar där även underlåtenhet att uppges korrekta uppgifter kan medföra sanktioner. Det bidrar till normbildning och ansvarstagande i kontakten med myndigheter.

Att hantera dessa fel genom administrativa sanktionsavgifter i stället för via brottmål är i många fall både snabbare och mer resurseffektivt. Det frigör kapacitet inom rättsväsendet och säkerställer att felaktigt agerande får tydliga konsekvenser.

Vi delar utredningens bedömning att påverkan på kommunernas kostnader bör bli begränsad, men om försörjningsstöd ökar som följd av sanktionerna måste staten ta det ekonomiska ansvaret. Kommunerna ska inte bära ytterligare bördor på grund av statliga brister.

Vi ser positivt på att barnets bästa, personers hälsa samt särskilt utsatta grupper såsom personer med kognitiva funktionsnedsättningar ska vägas in i bedömningen av sanktionsavgifter och avstängningar. Detta är viktiga skyddsmekanismer som måste säkerställas i tillämpningen. Dock bör det noga följas upp hur generösa dessa undantag i praktiken blir - för breda undantag riskerar att urholka hela syftet med ett strikt sanktionssystem.

Utredningens förslag utgör ett steg i rätt riktning för att stävja bidragsfusk och återupprätta allmänhetens förtroende för välfärdsstaten. Det är avgörande att välfärdssystemen förbehålls dem som följer reglerna och som har ett verkligt behov. Vi förväntar oss att detta arbete går vidare med en breddad tillämpning även inom övriga delar av välfärdssystemet och att ett fortsatt fokus läggs på att säkerställa att felaktiga utbetalningar motverkas oavsett om de beror på avsiktlig manipulation eller bristande ansvarstagande.

Yttrande

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet

2025-05-05

Nr 29

Yttrande angående remiss från Socialdepartementet - Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)

Utredningens förslag rör i huvudsak socialförsäkringssystemet och bedöms främst ha indirekta konsekvenser för Göteborgs Stad. Kommunerna har ett tydligt ansvar att respektera, skydda och främja de mänskliga rättigheterna. Förslagen väcker frågor kring rättssäkerheten för den enskilde då bedömningar ska göras av handläggare istället för att polisanmälas och hanteras inom ordinarie rättssystem. Ett rättsosäkert system som innefattar repressiva åtgärder kan drabba den enskilde negativt. Utredningen lyfter också frågetecken kopplade till mänskliga rättigheter utifrån europakonventionen, som bör beaktas.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-04-10

Ärendenummer SLK-2025-00394

Handläggare

Jeanette Stål, Lisa Jacobson Flöhr

Telefon: 031-368 03 13, 031-368 03 59

E-post: jeanette.stal@stadshuset.goteborg.se

lisa.jacobson.flohr@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Socialdepartementet - Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remiss Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8), i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Remiss från Socialdepartementet Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8) inkom till stadsledningskontoret 2025-03-19. Departementet önskar svar senast 2025-06-19.

Utredningen föreslår att det införs sanktionsavgifter i välfärdssystemen med start i socialförsäkringen. Den som lämnar en oriktig uppgift ska få en sanktionsavgift om den oriktiga uppgiften har lett till en felaktig utbetalning av ersättning. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, om underlåtenheten har lett till en felaktig utbetalning. Vidare lämnas förslag om möjligheten för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att stänga av en person från en viss förmån om en enskild medvetet eller av grov vårdslöshet lämnat en oriktig uppgift eller underlåtit att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet.

Inga förslag riktas i detta läge mot kommunernas utbetalningar, men förslagen kan få konsekvenser för kommunerna i ett ökat antal sökande av ekonomiskt bistånd som på grund av sanktionsavgifter eller avstängning helt eller delvis saknar försörjningsmöjligheter. Utredningen bedömer att antalet sådana fall kommer att vara få. Stadsledningskontoret delar den bedömningen givet att de föreslagna kraven på utredning av vad som kan betraktas som oskäligt följs.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utredningen föreslår att sanktionsavgifter och avstängning inte ska genomdrivas om det kan betraktas som oskäligt. Avstängning ska inte ske om en person är beroende av en förmån för sin egen försörjning och beslutet kan leda till att den enskilde tvingas söka ekonomiskt bistånd. Avstängning ska heller inte leda till att den enskilde inte kan klara sin dagliga livsföring, till exempel bli av med sin assistansersättning. Barns bästa ska även vara utrett, både vad gäller sanktionsavgift och avstängning.

Utifrån dessa krav bedömer utredningen att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna blir ringa. Stadsledningskontoret delar den bedömningen givet att kraven i utredningen efterlevs. Om sanktionsavgifter tvärtemot utredningens bedömning skulle leda till en betydande ökning av personer som söker ekonomiskt bistånd bör kommunerna få full kostnadstäckning.

Stadsledningskontoret delar vidare bedömningen att lagändringen kan leda till en viss ökning av antalet personer som söker budget- och skuldrådgivning hos kommunen. En ökning bedöms inte bli omfattande och bör kunna hanteras inom ram.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förslagen innebär att barn kan påverkas negativt om deras vårdnadshavare får beslut om en administrativ sanktion. Förslagen är utformade med hänsyn till att barn inte ska drabbas på ett oproportionerligt sätt. Inför ett beslut om avstängning ska Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten beakta om avstängningen riskerar att gå ut över ett barns behov. Förslagen ställer därmed höga krav på beslutande myndigheter att beakta barns situation och göra en bedömning av barnets bästa i enlighet med artikel 3.1 i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Förslagen innebär att personer med funktionsnedsättning kan få beslut om administrativa sanktioner. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har en skyldighet att beakta att konsekvenserna av ett beslut inte blir oskäliga och förslagen är utformade för att undvika oproportionerliga konsekvenser för enskilda med funktionsnedsättning. Om någon till följd av en kognitiv funktionsnedsättning har svårt att ta till sig information eller förstå reglerna, och därmed orsakar en felaktig utbetalning, kan det finnas skäl att sätta ned en sanktionsavgift helt eller delvis. Därutöver får en avstängning från en förmån inte vara oskälig i det enskilda fallet. Det innebär bland annat att en enskild inte ska stängas av från en förmån som denne behöver för att klara sin dagliga livsföring, exempelvis assistansersättningen.

Förslagen innebär att sanktionsavgifter inte ska tas ut, eller att de ska sänkas, om det bedöms som oskäligt. Bland vad som beskrivs som oskäligt nämns ålder, hälsa och andra liknande förhållanden. Med ålder avses såväl hög som låg ålder. En äldre person kan i vissa fall ha svårt att uppfylla sina skyldigheter, till exempel genom att han eller hon har svårt att ta till sig information eller att följa den. En ung person skulle på grund av bristande mognad kunna ha svårt att förstå vilka skyldigheten han eller hon har. Om det i ett sådant fall framstår som oskäligt att ta ut sanktionsavgift med fullt belopp ska avgiften sättas ned. Med hälsa avses såväl fysisk som psykisk hälsa. En enskild som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller annat hälsotillstånd har nedsatt kognitiv förmåga kan ha svårt att förstå vilka regler som gäller. En enskild kan också på grund av sitt hälsotillstånd vara förhindrad att anmäla ändrade förhållanden, till exempel om han eller hon är medvetlös eller inlagd på sjukhus. I ett sådant fall kan det också finnas skäl att sätta ned en sanktionsavgift. Med liknande förhållanden avses förhållanden som typiskt sett kan påverka en persons handlingsförmåga. Det kan exempelvis handla om skilsmässa, nära anhörigs sjukdom eller dödsfall.

Bilagor

1. Sammanfattning av Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)
2. Förslag till Göteborgs Stads yttrande

Ärendet

Remiss från Socialdepartementet om Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8) inkom till stadsledningskontoret 2025-03-19. Svaret ska vara departementet tillhanda senast 2025-06-19.

Beskrivning av ärendet

Uppdraget

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag på hur ett system med administrativa sanktioner och bidragsspärr kan utformas. Uppdraget innefattar att se över och analysera 2021 års bidragsbrottsutrednings förslag om ett administrativt sanktionssystem och en bidragsspärr (se SOU 2022:37 och SOU 2023:52). Utifrån denna analys har utredningen i uppdrag att lämna justerade förslag.

Denna promemoria innehåller en delredovisning av uppdraget. Utredningen har bedömt att administrativa sanktioner bör införas i ett välfärdssystem i taget. Utredningen återkommer med överväganden om administrativa sanktioner i övriga delar av välfärdssystemen i slutredovisningen den 2 mars 2026. Frågan om administrativa sanktioner på arbetsmarknadsområdet kommer att redovisas den 1 november 2025.

Utredningens förslag

Utredningen konstaterar att administrativa sanktioner först bör införas i de välfärdssystem där effekterna blir som störst och menar att det är på socialförsäkringens område, det vill säga i Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens förmåner. En stor del av de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen sker i socialförsäkringen.

Förslag: Införande av sanktionsavgift i socialförsäkringen

Utredningen föreslår att sanktionsavgifter införs i socialförsäkringen, det vill säga i förmånerna enligt socialförsäkringsbalken och i det statliga tandvårdsstödet. Den som lämnar en oriktig uppgift ska få en sanktionsavgift, om den oriktiga uppgiften har lett till en felaktig utbetalning av ersättning. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, om underlåtenheten har lett till en felaktig utbetalning. Administrativa sanktionsavgifter innebär ett strikt ansvar för oriktiga uppgifter och för underlåtenhet att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Genom den sanktionsväxling som föreslås ska vårdslöst bidragsbrott, ringa bidragsbrott och bidragsbrott av normalgraden som huvudregel inte längre polisanmälas. Förslagen innebär att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska besluta om en sanktionsavgift i stället för att anmäla misstanke om sådana brott. Grova bidragsbrott ska fortsatt polisanmälas och hanteras av rättsväsendet.

Förslag: Sanktionsavgiftens storlek

Sanktionsavgiften föreslås vara 25 procent av det återkrävda beloppet. Minimibeloppet är dock 4 procent av det prisbasbelopp som enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken gäller för det år som beslutet om avgiften fattas. Räknat på prisbasbeloppet för 2025 innebär detta ett minimibelopp om 2 352 kronor. Maximibeloppet för en sanktionsavgift är 125 procent av prisbasbeloppet. Räknat på prisbasbeloppet för 2025 innebär detta ett maximibelopp om 73 500 kronor.

Förslag: Möjlighet till avstängning från en förmån

Det införs en möjlighet för Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten att stänga av en person från en viss förmån i socialförsäkringsbalken om personen medvetet eller av grov vårdslöshet lämnat en oriktig uppgift, eller underlåtit att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. En avstängning ska avse en viss tid: minst tre månader och högst tre år. En avstängning ska inte genomdrivas om det bedöms som oskäligt. Oskäligt är om det leder till alltför negativa konsekvenser för den enskilde. Ett exempel på en sådan situation är när ett beslut om avstängning skulle medföra stora svårigheter för den enskilde att försörja sig och där ett sådant beslut förväntas leda till att den enskilde blir hänvisad till ekonomiskt bistånd för sin försörjning. En avstängning bör alltså i regel vara oskälig, när den enskilde uppfyller villkoren för förmånen, är beroende av den för sin försörjning och det inte är rimligt att kräva att den enskilde försörjer sig på annat sätt.

En avstängning bör inte heller uppfylla kravet på proportionalitet om ett sådant beslut skulle kunna leda till att en enskild inte får den hjälp som han eller hon behöver för att klara sin dagliga livsföring. Detta gäller exempelvis assistansersättning.

De författningsförslag som lämnas föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Bedömningar

Uppgiftslämnande till andra myndigheter

Utredningen bedömer att Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten kan komma att lämna uppgifter om avstängning från en viss förmån till en kommun i fråga om ekonomiskt bistånd. Ett sådant uppgiftslämnande sker på begäran av en kommun. Det bedöms endast bli fråga om ett begränsat uppgiftslämnande då antalet beslut om avstängning inte kommer att vara högt. Av det totala antalet avstängningsbeslut bedömer utredningen att det endast är ett fåtal som är aktuella för ekonomiskt bistånd.

Konsekvenser för kommunen

Till följd av beslut om administrativ sanktion bedöms enskilda i viss utsträckning söka rådgivning från kommunerna och något fler enskilda kommer att ansöka om ekonomiskt bistånd från kommunerna jämfört med i dag. Antalet ytterligare personer som har rätt till ekonomiskt bistånd från kommunerna efter påförd administrativ sanktion bedöms bli begränsat. Förslagen bedöms av utredningen ha ringa budgetmässiga konsekvenser för kommunerna. Skälen för utredningens bedömning är att många som blir föremål för en avstängning kan förväntas klara sin egen försörjning genom arbete eftersom avstängning antas bli vanligast i de fall rätten till en förmån helt saknas. Antalet personer som bedöms ha rätt till ekonomiskt bistånd efter ett beslut om avstängning bör bli begränsat.

Stadsledningskontorets bedömning

Utredningen lämnar inga förslag som direkt påverkar Göteborgs Stad och dess verksamheter. Däremot lämnas förslag som kan ha en indirekt påverkan på kommunerna. Stadsledningskontoret yttrar sig därför om förslagets konsekvenser, direkta och indirekta, för Göteborgs Stad.

Stadsledningskontoret har besvarat de två tidigare utredningarna som denna utredning hänvisar till, SOU 2022:37 och SOU 2023:52. I SOU 2022:37 *Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott*, i yttrandet bedömde Göteborgs Stad att sanktionssystemet tillämpat av statliga myndigheter kan få konsekvenser för kommunerna.

Bedömningen var då att sanktionsavgifter i myndigheter kan leda till fler ansökningar om ekonomiskt bistånd. Stadsledningskontoret ser därför positivt på förslaget om att avstängning från en förmån inte ska tillämpas om den enskilde är beroende av förmånen för sin försörjning och att ett sådant beslut kan antas leda till att den enskilde behöver ansöka om ekonomiskt bistånd. Avstängning ska heller inte leda till att den enskilde inte kan klara sin dagliga livsföring, till exempel bli av med sin assistansersättning.

Stadsledningskontoret ser vidare positivt på kraven att utreda barnets bästa när det gäller sanktionsavgift och avstängning och de andra situationer och livsvillkor som kan leda till att en sanktionsavgift sätts ned eller inte utdelas om det bedöms vara oskäligt. Om dessa krav uppfylls bedömer stadsledningskontoret, liksom utredningen, att de ekonomiska konsekvenserna för kommunen blir ringa och att de mest sårbara grupperna skyddas. Om fler personer däremot hamnar under gränsen för existensminimum på grund av sanktionsavgifter och saknar andra sätt att kompensera för detta kan kommunerna få ökade kostnader för ekonomiskt bistånd. Utfallet är beroende av myndigheternas bedömningar och beslut.

Stadsledningskontoret delar vidare bedömningen att lagändringen kan leda till en viss ökning av antalet personer som söker budget- och skuldrådgivning hos kommunen.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har i uppdrag att lämna förslag på hur ett system med administrativa sanktioner och bidragsspärr kan utformas. Uppdraget innefattar att se över och analysera 2021 års bidragsbrottsutrednings förslag om ett administrativt sanktionssystem och en bidragsspärr (se SOU 2022:37 och SOU 2023:52). Utifrån denna analys har utredningen i uppdrag att lämna justerade förslag.

I uppdraget ingår också att lämna nödvändiga författningsförslag och att analysera och redovisa kostnader och konsekvenser av förslagen.

Denna promemoria innehåller en delredovisning av detta uppdrag. Utredningen återkommer med överväganden om administrativa sanktioner i övriga delar av välfärdssystemen i slutredovisningen den 2 mars 2026. Frågan om administrativa sanktioner på arbetsmarknadsområdet kommer emellertid att redovisas den 1 november 2025.

Därutöver omfattar utredningens uppdrag att lämna förslag om en ordning där Försäkringskassan har brottsbekämpande befogenheter. Det innefattar att lämna förslag om hur en särskild avgränsad verksamhet för utredning av bidragsbrott vid myndigheten kan utformas. Sådana förslag kommer att lämnas i slutredovisningen den 2 mars 2026.

Utgångspunkter och bedömningar

En utgångspunkt för uppdraget är att förslagen ska vara kostnadseffektiva och rättssäkra samt leda till proportionerliga konsekvenser. Detta har varit en central utgångspunkt för utredningens överväganden och förslag.

För att säkerställa att förslagen blir kostnadseffektiva har utredningen bedömt att förslagen som lämnas bör knyta an till befintliga regelverk och förfaranden hos myndigheterna. Bedömningen har även gjorts att administrativa sanktioner bör införas i ett välfärdssystem i taget. Då finns förutsättningar att utforma förslagen med beaktande av de särdrag som gäller för regelverket i respektive välfärdssystem. Därutöver har bedömningen gjorts att det är viktigt att förslagen ger myndigheterna utrymme att göra individuella prövningar utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Därigenom säkerställs att de administrativa sanktionerna leder till proportionerliga konsekvenser. Mot bakgrund av detta uppfyller förslagen kraven på rättssäkerhet och kostnadseffektivitet.

Administrativa sanktioner bör först införas i de välfärdssystem där effekterna blir som störst. Detta innebär det att administrativa sanktioner först bör införas på socialförsäkringens område. Detta eftersom en stor del av de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen sker i socialförsäkringen. Dessutom arbetar de myndigheter som handlägger socialförsäkringsärenden, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, redan i dag med att identifiera och motverka felaktiga utbetalningar. Det bör därför finnas goda förutsättningar för dessa myndigheter att handlägga ärenden om administrativa sanktioner.

Förslag

Administrativa sanktionsavgifter

Det föreslås att det införs sanktionsavgifter i socialförsäkringen, det vill säga i förmånerna enligt socialförsäkringsbalken och i det statliga tandvårdsstödet.

Den som lämnar en oriktig uppgift ska få en sanktionsavgift, om den oriktiga uppgiften har lett till en felaktig utbetalning av ersättning. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, om underlåtenheten har lett till en felaktig utbetalning. Administrativa sanktionsavgifter innebär ett strikt ansvar för oriktiga uppgifter och för underlåtenhet att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. En sanktionsavgift förutsätter att den myndighet som handlägger

ersättningen, det vill säga Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten, ska ha beslutat om återbetalning av den felaktigt utbetalda ersättningen.

Sanktionsavgiften är 25 procent av det återkrävda beloppet. Minimibeloppet är dock 4 procent av det prisbasbelopp som enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken gäller för det år som beslutet om avgiften fattas. Räknat på prisbasbeloppet för 2025 innebär detta ett minimibelopp om 2 352 kronor. Maximibeloppet för en sanktionsavgift är 125 procent av prisbasbeloppet. Räknat på prisbasbeloppet för 2025 innebär detta ett maximibelopp om 73 500 kronor.

En sanktionsavgift ska sättas ned helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut sanktionsavgiften med fullt belopp med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Bestämmelser om sanktionsavgift införs i socialförsäkringsbalken och i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.

Begränsning av anmälningsskyldigheten enligt bidragsbrottslagen

Införandet av administrativa sanktionsavgifter innebär att det kommer att finnas både ett straffrättsligt och ett administrativt sanktionssystem för den som lämnar oriktiga uppgifter, eller underlåter att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, och därigenom orsakar en felaktig utbetalning. För att åstadkomma en sanktionsväxling från det straffrättsliga systemet till det administrativa införs en begränsning av anmälningsskyldigheten i bidragsbrottslagen. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska anmäla grova bidragsbrott. Övriga brott enligt bidragsbrottslagen får myndigheterna anmäla om det finns särskilda skäl.

Åtgärder för att förhindra dubbla förfaranden

En administrativ sanktionsavgift är att jämställa med ett straff i den mening som avses i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Ett system med administrativa sanktionsavgifter behöver därmed utformas så att det inte strider mot Europakonventionens förbud mot att straffa någon för samma överträdelse genom två olika förfaranden. Förbudet mot dubbla

förfaranden efterlevs genom att Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten inte får lägga ett oriktigt uppgiftslämnande, eller en underlåtenhet att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, till grund för en sanktionsavgift om överträdelsen är föremål för en brottsutredning. Myndigheterna får inte heller besluta om en sanktionsavgift med anledning av en överträdelse som omfattas av ett väckt åtal, ett utfärdat strafföreläggande eller ett beslut om åtalsunderlåtelse.

För att efterleva förbudet mot dubbla förfaranden föreslås vidare en spärregel för åklagare. Den innebär att åklagaren inte får väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller besluta om åtalsunderlåtelse i fråga om en överträdelse som legat till grund för ett beslut om sanktionsavgift.

För att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska få kännedom om när det är hinder för att besluta om sanktionsavgift införs en underrättelseskyldighet för Polismyndigheten och åklagare i mål om bidragsbrott. Bestämmelsen tas in i en ny förordning.

Möjlighet för åklagare att yrka administrativ sanktionsavgift i mål om bidragsbrott

Förslagen innebär en sanktionsväxling för oriktigt uppgiftslämnande och för underlåtenhet att uppfylla en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden. Utgångspunkten är att sådana överträdelser i socialförsäkringen ska leda till en administrativ sanktionsavgift i stället för en straffrättslig påföljd. Myndigheterna ska emellertid fortsätta att anmäla grova bidragsbrott. Om det finns särskilda skäl får de även anmäla andra bidragsbrott. Överträdelser i socialförsäkringen kommer även i fortsättningen att utredas av Polismyndigheten och åklagare och bli föremål för lagföring, även om det kommer att ske i väsentligt mindre omfattning än i dag.

Det system med administrativa sanktionsavgifter som införs innebär ett strikt ansvar för oriktiga uppgifter och för underlåtenhet att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. För att besluta om en sanktionsavgift krävs inte att den enskilde med avsikt lämnat oriktiga uppgifter, eller med avsikt underlåtit att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Inte heller krävs att den enskilde varit vårdslös. För att dömas till ansvar för bidragsbrott

krävs däremot uppsåt, eller i vart fall grov oaktsamhet. I ett fall där domstolen ogillar ett åtal för bidragsbrott kan det alltså finnas förutsättningar att påföra en sanktionsavgift.

Därför införs en möjlighet för åklagaren att föra talan om administrativ sanktionsavgift i ett mål om bidragsbrott. Domstolen ska bara pröva yrkandet om sanktionsavgift om domstolen ogillar åtalet för bidragsbrott. Yrkandet om sanktionsavgift ska även prövas i det fallet att åklagaren lägger ned åtalet och målet därför skrivs av i den delen.

När domstolen beslutat om en sanktionsavgift ska Försäkringskassan sköta den fortsatta handläggningen för att beslutet ska verkställas. För att säkerställa att Försäkringskassan får kännedom om när en domstol beslutat om en sanktionsavgift införs en underrättelseskyldighet för domstolarna i mål om bidragsbrott. Bestämmelsen om domstolars underrättelseskyldighet tas in i en ny förordning.

Avstängning från en förmån i socialförsäkringsbalken

Det införs en möjlighet för Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten att stänga av en person från en viss förmån i socialförsäkringsbalken. En avstängning ska avse en viss tid, minst tre månader och högst tre år.

För att stänga av någon från en förmån krävs att denne medvetet eller av grov vårdslöshet har lämnat en oriktig uppgift eller underlåtit att uppfylla en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden. Den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten ska ha betydelse för rätten till förmånen eller storleken av den. Ett beslut om avstängning får inte vara oskäligt. Det innebär att en avstängning ska vara en proportionerlig åtgärd i det enskilda fallet.

Ett beslut om avstängning kan få ingripande konsekvenser för den enskilde och en avstängning är att anse som ett straff enligt Europakonventionen. Möjligheten för myndigheterna att stänga av en person från en viss förmån syftar emellertid främst till att skydda staten mot risken för felaktiga utbetalningar från den aktuella förmånen och inte till att straffa den enskilde.

Bestämmelserna om avstängning från en viss förmån i socialförsäkringsbalken tas in i balken.

Uppdrag om uppföljning

Inspektionen för socialförsäkringen bör ges i uppdrag att analysera de sammantagna effekterna av att införa administrativa sanktioner i socialförsäkringen. Inspektionen bör samverka med Brottsförebyggande rådet vid framtagandet av en metod för uppföljningen.

I uppföljningsarbetet ska Inspektionen för socialförsäkringen samverka med Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Utbetalningsmyndigheten för att möjliggöra en bedömning av de sammantagna effekterna av att införa administrativa sanktioner i socialförsäkringen.

Konsekvenser

Förslagen innebär att betydligt fler enskilda kommer att mötas av en konsekvens när de orsakar en felaktig utbetalning jämfört med hur många som i dag döms för bidragsbrott. En administrativ sanktionsavgift bygger på ett strikt ansvar och förutsätter inte att överträdelsen skett medvetet eller av oaktsamhet.

En avstängning från en förmån i socialförsäkringsbalken kan få ingripande konsekvenser för en enskild. Bestämmelsen om avstängning ger dock förutsättningar för att ett sådant beslut inte ska leda till oskäligen eller oproportionerliga resultat i det enskilda fallet.

Införandet av administrativa sanktioner i socialförsäkringen kan leda till att de felaktiga utbetalningarna från socialförsäkringen minskar. Minskade felaktiga utbetalningar bidrar till att stärka förtroendet för socialförsäkringen.

Förslagen innebär att personuppgifter, innefattande känsliga personuppgifter och personuppgifter som rör lagöverträdelser, kommer att behandlas av olika myndigheter. Vår bedömning är att den personuppgiftsbehandling som förslagen medför är en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och att personuppgiftsbehandlingen är förenlig med kraven

Datum: 2025-04-09

Ärendenummer: SLK-2025-00394

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se,

s.sf@regeringskansliet.se

Kopia: carolin.jarlehag@regeringskansliet.se.

Diarienummer: S2025/00568

Göteborgs Stads yttrande över Remiss från Socialdepartementet - Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)

Utredningen lämnar inga förslag som direkt påverkar Göteborgs Stad och dess verksamheter. Däremot lämnas förslag som kan ha en indirekt påverkan på kommunerna. Göteborgs Stad yttrar sig därför om förslagets konsekvenser, direkta och indirekta, för kommunen.

Göteborgs Stad har besvarat de två tidigare utredningarna som denna utredning hänvisar till, SOU 2022:37 och SOU 2023:52.

I SOU 2022:37 *Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott*, i yttrandet bedömde Göteborgs Stad att sanktionssystemet tillämpat av statliga myndigheter kan få konsekvenser för kommunerna. Bedömningen var då att sanktionsavgifter i myndigheter kan leda till fler ansökningar om ekonomiskt bistånd. Göteborgs Stad ser därför positivt på förslaget om att avstängning från en förmån inte ska tillämpas om den enskilde är beroende av förmånen för sin försörjning och att ett sådant beslut kan antas leda till att den enskilde behöver ansöka om ekonomiskt bistånd. Avstängning ska heller inte leda till att den enskilde inte kan klara sin dagliga livsföring, till exempel bli av med sin assistansersättning.

Göteborgs Stad ser vidare positivt på kraven att utreda barnets bästa när det gäller sanktionsavgift och avstängning och de andra situationer och livsvillkor som kan leda till att en sanktionsavgift sätts ned eller inte utdelas om det bedöms vara oskäligt. Om dessa krav uppfylls bedömer Göteborgs Stad, likt utredningen, att de ekonomiska konsekvenserna för kommunen blir ringa och att de mest sårbara grupperna skyddas. Om fler personer däremot hamnar under gränsen för existensminimum på grund av sanktionsavgifter och saknar andra sätt att kompensera för detta kan kommunerna få ökade kostnader för ekonomiskt bistånd. Utfallet är beroende av myndigheternas bedömningar och beslut.

Göteborgs Stad delar vidare bedömningen att lagändringen kan leda till en viss ökning av antalet personer som söker budget- och skuldrådgivning hos kommunen.

Göteborgs kommunstyrelse